ΡΩΣΣΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΤΟΥ ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΥ

ΕΝΑ ΒΑΣΑΝΙΣΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

(Ἀπὸ τὶς Παληὲς Ἱστορίες)

Δὲν εἶμαι κανένα τρελλόπαιδο· εἶμαι ἕνας ἄνθρωπος σαραντάρης· μάλιστα, Κύριε. Ἔχω μεγάλη πεῖρα τῆς ζωῆς· δὲν μοῦ ἀπομένει πειὰ τίποτε νὰ διδαχθῶ ἀπὸ κανένα. Ἔχω φαμίλια καὶ γιὰ νὰ μὴν τὴν ἀφίσω νὰ πεινάσῃ, ὑποχρεώθηκα νὰ σκύψω τὴ ράχι μου ὁλόκληρα 20 χρόνια. Εἶνε βαρὺ καὶ πολὺ δυσάρεστο νὰ σκύβῃς τὴ ράχι, μὰ αὐτὰ εἶνε περασμένα—ξεχασμένα, καὶ τώρα θέλω νὰ ξανασάνω, Κύριε, σᾶς παρακαλῶ νὰ τὸ πιστέψετε. Στὸ καθησιό μου μ' ἀρέσει νὰ διαβάζω. Τὸ διάβασμα εἶνε μεγάλη ἀπόλαυσις γιὰ ἕνα ἄνθρωπο πολιτισμένο, καὶ ἀγαπῶ τὸ βιβλίο, τὸ ἐκτιμῶ. Ἀλλὰ δὲν εἶμαι ἀπὸ κείνους ποὺ ρίχνονται στὸ πρῶτο τυχαῖο βιβλίο καὶ ζητοῦν ἀπ' αὐτὸ κάποιο καινούργιο δίδαγμα γιὰ τὴ ζωὴ ποὺ πρέπει ν' ἀκολουθήσουν. Ξέρω πῶς πρέπει νὰ ζήσω, ναί, τὸ ξέρω... Ἐκεῖνο ποὺ διαβάζω τὸ διαλέγω ὁ ἴδιος, καὶ διαβάζω μόνο τὰ καλὰ βιβλία ποὺ εἶνε γραμμένα μὲ αἴσθημα. Μ' ἀρέσει ὅταν ὁ συγγραφεὺς μπορεῖ νὰ μᾶς παρουσιάζει τὴν τίμια καὶ φωτεινὴ ὄψι τῆς ζωῆς, καὶ ἀκόμη ὅταν μιλῇ γιὰ βρωμοδουλιές. Κι' ἔτσι προσέχω μόνο στὴ σάλτσα, ἂν τὸ ψητὸ δὲν εἶνε τῆς προκοπῆς.

Ἐμᾶς, ποὺ πολὺ δουλέψαμε στὴ ζωή, τὸ βιβλίο πρέπει νὰ μᾶς ἀνακουφίζῃ νὰ μᾶς νανουρίζῃ σὰν τὰ μωρά. Αὐτὴ εἶνε ἡ γνώμη μου, Κύριε· μιὰ σοβαρὴ ἀνάπαυσις, εἶνε τὸ ἀπαράγραπτο δικαίωμά μου. Ποιὸς θὰ τολμήσῃ νὰ μοῦ εἰπῇ ὅτι δὲν ἔχω δίκηο ;

Λοιπόν, κάποια μέρα, ἀγόρασα τὸ βιβλίο ἑνὸς ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς μας ποὺ εἶνε τῆς μόδας. Τὸ πῆρα, τὸ ἔφερα στὸ σπίτι, καὶ τὸ βράδι, κόβοντας τὰ φύλλα μὲ προσοχή, ἄρχισα νὰ τὸ διαβάζω. Πρέπει νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ· ἄρχισα αὐτὸ τὸ διάβασμα μὲ πρόκατάληψι. Δὲν πιστεύω στὸ τάλαντο τῶν νέων. Μ' ἀρέσει ὁ Τουργκένιεφ· γράφει γλυκὰ καὶ μὲ πολὺ χυμό. Τὸν ρουφᾶς ἀπολαυστικὰ καὶ λές· «Αὐτὰ εἶνε τοῦ παληοῦ καιροῦ, δὲν γράφουνε πειὰ ἔτσι...» Μ' ἀρέσει καὶ ὁ Γκοντσάρωφ· γράφει μ' ἕνα τρόπο ἥσυχο καὶ σταθερό, ποὺ σὲ πείθει.

Ἀρχίζω λοιπὸν τὸ βιβλίο... Ἔ, τὶ ὀργή... Μιὰ γλῶσσα ὑπέροχη, μετρημένη, ὅλα τὰ ἐκφράζει χωρὶς μεροληψία, εἶνε ὅλα ἰσορροπημένα· ἐξαίρετα... Τελείωσα μιὰ πρώτη διήγησι, ἔκλεισα τὸ βιβλίο καὶ ἄρχισα νὰ συλλογίζομαι.

Μιὰ ἐντύπωσι μελαγχολική... Ἀλλὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ διαβάσῃ ἄφοβα.

Δὲν ὑπάρχει τίποτε τράχυ, οὔτε σαρκασμοὶ σκεπασμένοι μὲ τρόπο, οὔτε μοχθηροὶ ὑπαινιγμοὶ γιὰ τὶς εὔπορες τάξεις· τὸ βιβλίο δὲν δείχνει καμμιὰ τάσι νὰ παρουσιάσῃ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ μικροῦ λαοῦ γιὰ μοντέλα κάθε ἀρετῆς καὶ κάθε τελειότητος. Μὲ λίγα λόγια δὲν ἔχει τίποτε θρασύ, ὅλα εἶνε πολὺ ἁπλᾶ, πολὺ ὥμορφα.

Διαβάζω ἀκόμη μιὰ διήγησι· καλά, ὡραῖα. Μπράβο... Καὶ ἄλλη μιὰ φορὰ ἀκόμη... Λένε πώς, ὅταν ἕνας Κινέζος θέλει νὰ φαρμακώσῃ κανένα φίλο του, ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν ξεφορτωθῇ γιὰ ὁποιοδήποτε λόγο, τὸν προσκαλεῖ σπίτι του καὶ τοῦ προσφέρει γλυκὰ ἀπὸ γιγγιβέρη. Εἶνε γλυκὰ ἔξοχα καὶ ὁ φίλος τρώγει ἕνα, ὕστερα ἄλλο καὶ ἄλλο μὲ ὄρεξι ἀπερίγραπτη, ὅσο μπορεῖ πέρτει ξερὸς καὶ πάει καλλιά του. Ποτὲ πειὰ δὲν θὰ φάγῃ ἐπειδὴ ὁ ἴδιος εἶνε πειὰ ἕτοιμος νὰ δώσῃ τροφὴ στὰ σκουλίκια.

Ἔτσι, αὐτὸ τὸ βιβλίο τὸ διάβασα μονοροῦφι· ἤμουν πειὰ πλαγιασμένος ὅλο τὸ τελείωσα, καὶ ἀφοῦ τὸ ἀποτελείωσα, ἔσβυσα τὴ λάμπα καὶ ἑτοιμάσθηκα νὰ κοιμηθῶ. Ἤμουν ξαπλωμένος πολὺ ἥσυχος. Γύρω μου ὅλα ἤτανε ἥσυχα καὶ σιωπηλά.

Ἔξαφνα αἰσθάνομαι κάτι τι παράξενο, μοῦ φαίνεται ὅτι ἀπὸ πάνω μου, στὸ σκοτάδι ἀρχίζουν νὰ πετοῦν μυῖγες φθινοπωρινές· τὶς ξέρετε αὐτὲς τὶς ὀχληρὲς μυῖγες ποὺ ξέρουνε τόσο καλὰ νὰ κολνοῦν στὴ μύτη σας, στ' αὐτιά σας καὶ γύρω στὸ πηγοῦνι ; Τὰ πόδια τους σᾶς γαργαλοῦν μ' ἕνα τρόπο τρομερὰ ἐρεθιστικό.

Ἀνοίγω τὰ μάτια —τίποτε δὲν βλέπω. Ἀλλά, μέσα στὴν ψυχή μου, ὑπάρχει κάτι τι θαμπὸ καὶ μελαγχολικό. Θυμοῦμαι, χωρὶς νὰ τὸ θέλω, ὅλα ἐκεῖνα ποὺ διάβασα. Μπροστὰ στὰ μάτια μου στυλώνονται οἱ σκυθρωπὲς φάτσες τῶν ἡρώων τοῦ βιβλίου. Εἶνε ὅλοι ἄνθρωποι φιλάσθενοι, μέτριοι στὶς ὁρμές των, δίχως αἷμα στὶς φλέβες τους, ἡ ζωή τους εἶνε ἀνόητη... καὶ πληκτική.

Δὲν μπορῶ νὰ ἀποκοιμηθῶ.

Ἀρχίζω νὰ συλλογίζωμαι : Ἔζησα σαράντα χρόνια, σαράντα, σαράντα. Τὸ στομάχι ἀδυνάτισε. Ἡ γυναῖκα μου λέγει, ὅτι εἶμαι ... Χμ... ὅτι δὲν τὴν ἀγαπῶ πειὰ μὲ τόσο πάθος, ὅπως ἐδῶ καὶ πέντε χρόνια. Ὁ γυιός μου εἶνε ἕνας βλάκας. Παίρνει πολὺ κακοὺς βαθμούς, ἡ μόνη του δουλειὰ εἶνε νὰ πατινάρῃ ἀδιάκοπα καὶ νὰ διαβάζῃ βιβλία ἠλίθια... ἔπρεπε νὰ τὰ βλέπατε τί εἴδους βιβλία εἶνε. Τὸ σχολεῖο εἶνε ἕνας θεσμὸς ἐλεεινός, καὶ στρεβλώνει τὰ παιδιά.

Ἡ γυναῖκα μου ἔκανε ζάρες στὶς ἄκρες τῶν ματιῶν καὶ ὡς τόσο ἔχει ἀκόμη ἀξιώσεις. Ἡ ὑπηρεσία μου ὡς ὑπαλλήλου εἶνε κατὰ βάθος, βλακωδεστάτη, ἂν θέλῃ κανεὶς νὰ συζητήσῃ λογικά...

Ἐδῶ, τραβῆχτε ἕνα χαληνάρι στὴ φαντασία μου καὶ ἄνοιξα τὰ μάτια. Τὶ ὀργή... Τὶ εἶνε αὐτὴ ἡ φαντασμαγορία ;

Βλέπω,—κοντὰ στὸ κρεββάτι μου,—ἕνα βιβλίο. Ἕνα τόμο ξεραγγκιανό, ντελικάτο, στυλωμένον ἐπάνω σὲ δυὸ ψηλὰ ποδάρια, ποὺ κουνεῖ τὸ κεφάλι του, εἰς σημεῖο ἐπιδοκιμασίας.

Μὲ ἕναν ἐλαφρὸ κρότο τῶν σελίδων του μοῦ λέγει :

— Γίνου λογικός...

Ἡ ὄψι του εἶνε μακρυά, καταθυμωμένη, ἀλλὰ καὶ μελαγχολική, καὶ τὰ μάτια του, ποὺ λάμπουν ὑπερβολικά, μοῦ τρυποῦνε τὴν ψυχή :

«Σκέψου λίγο, σκέψου καλά, γιατὶ ἔζησες σαράντα χρόνια ; Τὶ πρόσφερες στὴ ζωὴ εἰς ὅλο τοῦτο τὸ διάστημα ; Οὔτε μία κἂν καινούργια σκέψι, δὲν φύτρωσε στὸ μυαλό σου, δὲν βγῆκε ἀπὸ τὸ στόμα σου οὔτε μιὰ κἂν φράσι πρωτότυπη εἰς αὐτὰ τὰ σαράντα χρόνια. Ποτὲ δὲν γεννήθηκε μέσα στὸ στῆθος σου κανένα αἴσθημα γερὸ καὶ δυνατό, καὶ ὅταν ἀκόμη ἔπεσες στὸν ἔρωτα πάντα συλλογιζόσουνα : Θὰ ζήσω ἄραγε εὐτυχισμένα μὲ τὴν γυναῖκα μου.

«Τὴ μισὴ ζωή σου τὴν ἐδαπάνησες γιὰ νὰ μοφφωθῇς καὶ στὴ μισὴ ξέχασες ἐκεῖνα ποὺ εἶχες μάθει. Καὶ πάντα ἡ μόνη σου ἔννοια ἦταν ἡ καλοπέρασί σου, ἡ ἄνεσί σου, τὸ καλὸ φαΐ. Εἶσαι μιὰ νούλα, ἕνας ἄνθρωπος ἀναίσθητος, περιττὸς σὲ τοῦτο τὸν κόσμο καὶ κανεὶς δὲν ἔχει τὴν ἀνάγκη σου. Θὰ ἀποθάνῃς καὶ τὶ θὰ μείνῃ ἀπὸ σένα ; Τίποτε. Θὰ εἶνε σὰν νὰ μὴν ἔζησες ποτέ !».

Τότε τὸ καταραμένο βιβλίο ἀρχίζει νὰ περπατῇ ἐπάνω μου, κάθεται στὸ στῆθος μου καὶ τὸ πλακώνει· τὰ τρεμουλιαστὰ φύλλα του μὲ περιτυλίγουν καὶ μοῦ ψιθυρίζουν :

«Ἄνθρωποι σὰν καὶ σένα ὑπάρχουν δεκάδες χιλιάδες στὸν κόσμο. Ὅλη τους τὴν ὕπαρξι τὴν περνᾶν ὅπως τὸ ἔντομο στὸ βάθος τῆς ζεστῆς χαραμάδας του καὶ γι' αὐτὸ ἡ ζωὴ εἶνε τόσο πληκτική, τόσο θαμπή».

Ἀκούω τὰ λόγια του καὶ μοῦ φαίνεται σὰν νὰ τρυπώνουν στὴν καρδιά μου καὶ τὴν πασπατεύουν δάκτυλα ντελικάτα καὶ παγωμένα. Αἰσθάνομαι ἀγωνία, στενοχωρία καὶ μιὰ ἀπερίγραπτη ἀνησυχία μὲ κυριεύει. Ποτὲ ἡ ζωὴ δὲν μοῦ φάνηκε πάρα πολὺ φωτεινή· τὴν ἐθεωροῦσα σὰν ἕνα καθήκον ποὺ ἔγαινε ἕξις, ἢ καλλίτερα, ζοῦσα χωρὶς νὰ τὸ στοχάζωμαι. Ζοῦσα, καὶ τίποτε ἄλλο. Ἀλλὰ τώρα αὐτὸ τὸ βλακῶδες βιβλίο μοῦ ζωγράφισε τὴν ὕπαρξι μὲ χρώματα τόσο ἀνυπόφορα, σκυθρωπὰ καὶ δυσάρεστα. «Οἱ ἄνθρωποι ὑποφέρουν, κάτι θέλουν, κάτι ἐπιθυμοῦν, καὶ σὺ καταγίνεσαι μόνο μὲ τὴν ὑπηρεσία σου. Σὺ ὁ ἴδιος δὲν βρίσκεις καμμιὰ εὐχαρίστησι εἰς αὐτὴ καὶ δὲν εἶσαι εὐχάριστος εἰς τοὺς ἄλλους. Γιατὶ ζῆς ;» Αὐτὲς ἡ ἐρωτήσεις μ' ἐβασάνιζαν, μὲ κεντοῦσαν, μ' ἔτρωγαν. Δὲν μποροῦσα νὰ κοιμηθῶ. Καί ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ κοιμᾶται, Κύριε !

Ἀπ' τὰ φύλλα τοῦ βιβλίου οἱ ἥρωες κολνοῦσαν ἐπάνω μου τὰ μάτια τους ρωτῶντάς με :

— «Γιατὶ ζῆς ;».

— «Αὐτὸ δὲν εἶνε δικός σας λογαριασμός !» ἤθελα νὰ εἴπω, ἀλλὰ δὲν μποροῦσα. Κρότοι ἀμυδροί, ψιθυρισμοὶ ἀντηχοῦσαν σ' αὐτιά μου. Μοῦ ἐφαίνετο ὅτι ὁ ὠκεανὸς τῆς ζωῆς ἄρπαζε τὸ κρεββάτι μου καὶ ὅτι μὲ παρέσυραν μαζὺ μὲ αὐτὸ τὰ κύματά του...

Θυμώμουν τὰ περασμένα χρόνια, κι' αὐτὸ μοῦ ἔφερνε κάτι σὰ ναυτίασι. Ποτὲ δὲν πέρασα νύχτα τόσο ταραγμένη, σᾶς τὸ ὁρκίζομαι, Κύριε ! Καὶ ρωτῶ καὶ σᾶς, τὶ χρειάζεται στὸν ἄνθρωπο ἕνα βιβλίο ποὺ τὸν ἀνησυχεῖ καὶ δὲν τὸν ἀφίνῃ νὰ κοιμηθῇ. Τὸ βιβλίο πρέπει νὰ τονώνῃ τὸ σθένος του, ἐνῶ ἂν σκορπᾶ καρφίτσες στὸ κρεββάτι του, σὲ τὶ θὰ τοῦ χρησιμεύσῃ ; εἰπέτε μου ἂν ἀγαπᾶτε ! Πρέπει τέτοια βιβλία νὰ τὰ ἀποσύρουν ἀπὸ τὴν κυκλοφορία, μάλιστα Κύριε :—Ἐπειδὴ ἔχει κανεὶς ἀνάγκη νὰ τοῦ δίνουν κάτι τι εὐχάριστο τὰ δυσάρεστα πράγματα μπορεῖ καὶ ὁ ἴδιος νὰ τὰ πλάσῃ.

Πῶς ἐτελείωσε αὐτὸ τὸ ζήτημα ; Μ' ἕναν τρόπο ἁπλούστατο. Τὸ πρωῒ σηκώθηκα ὅλος νεῦρα, κακὸς σὰν τὸν διάβολο: πῆρα τὸν τόμο καὶ τὸν πῆγα στὸν βιβλιοδέτη.

Καὶ μοῦ τὸν ἔ—δ—ε—σ—ε.

Ἕνα δέσιμο γερό, πολὺ βαρύ. Τὸ βιβλίο εἶνε τώρα τοποθετημένο στὸ κάτω ράφι τῆς βιβλιοθήκης μου, καὶ ὅποτε εἶμαι στὰ καλά μου, τὸ ἐγγίζω ἐλαφρὰ μὲ τὴ μύτη τοῦ παπουτσιοῦ μου καὶ τὸ ρωτῶ :

— Ποιὸς ἔβαλε κάτω τὸν ἄλλον ;...

Αἴ ;...

Μαξὶμ Γκόρκυ

Η ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΣΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ

Κατὰ τὸ 1904 στὸ Χάϊντ Πὰρκ τοῦ Λονδίνου περνοῦσαν σὲ διάστημα δύο ὡρῶν, 29 χιλιάδες ἁμάξια· σήμερα στὸ αὐτὸ διάστημα περνοῦν 55 χιλιάδες. Στὸ Πικάντιλλυ Τσίρκους στὸ 1904 περνοῦσαν 28.000 ἁμάξια σὲ δύο ὧρες, σήμερα περνοῦν 42.000. Στὴν ἀποβάθρα Τραφαλγκὰρ τὸ 1904 περνοῦσαν 27.000 ἁμάξια, σήμερα περνοῦν 42.700 : Στὸ 1914 σὲ ὅλο τὸ Ἡνωμένο Βρεττανικὸ Βασίλειο ὑπῆρχαν 26.000 αὐτοκίνητα, σήμερα τὰ αὐτοκίνητα ὑπερβαίνουν τὸ ἕνα ἑκατομμύριο. Ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ καταπληκτικοῦ ἀριθμοῦ αὐτοκινήτων εἶνε ὅτι κατὰ τὸ 1923 μόνο στὸ Λονδῖνο τὰ θύματα τῶν αὐτοκινήτων ἀνῆλθαν σὲ 69.000 ἐκ τῶν ὁποίων 500 νεκροί.